

Posudek bakalářské práce Silvie Krejskové

Analyza a interpretace poetické tvorby Vasyla Holoborod'ka a jeho vztah ke kyjevské básnické škole

Byť je poezie básníků tzv. „kyjevské školy“ považována kritikou za jednu z nejradiálnějších moderních propozic v ukrajinské poezii druhé poloviny 20. století, ve srovnání s tvorbou tzv. generace šedesátníků se jí neodstává tak velké pozornosti. Důvody mohou být různé, jedním z nejvýraznějších je pravděpodobně společenská neangažovanost poezie básníků kyjevské školy ve srovnání s šedesátníky a jejich poměrně slabá čtenářská rezonance, což souvisí s jednou z chronických otázek ukrajinské literatury, a tou je konflikt utilitárního pojetí literatury a literatury jako čistého umění, přičemž první z jmenovaných pojetí je v ukrajinské literární tradici klíčové. Kyjevská škola představuje onen druhý typ, je pokusem o jakousi „injekci čistých poetických forem“, a z toho důvodu představuje v kontextu ukrajinské literatury 20. století ojedinělý jev, který si bezpochyby zaslouží mnohem větší pozornost, než jaké se mu dostává. Volba zabývat se poezií jednoho z nejvýraznějších představitelů kyjevské básnické školy – Vasyla Holoborod'ka – je tak sama o sobě počinem záslužným.

Autorka se odlišnostmi a určitým vnitřním pnutím mezi poezií šedesátníků a tvorbou kyjevské školy zabývá v kapitole třetí a čtvrté („Poesie hluku. Šedesátníci“; „Poesie ticha. Kyjevská básnická škola“). Snaží se nastínit společenskou a politickou atmosféru 60. let i předchozího období, zabývá se postavením spisovatele, základními vektory literární tvorby, v neposlední řadě pak i estetickými a ideovými prioritami obou zmíněných „škol“. Přestože z uvedených kapitol vyvstává poměrně zřetelně rozdíl „šedesátníků“ a „kyjevské školy“, zároveň tyto dvě části diplomové práce vykazují znaky značné rozkolísanosti a můžeme konstatovat, že zhodnocení obecných literárních tendencí není diplomantčinou silnou stránkou. Místy se setkáme s nepřesnostmi, je zde patrná i formulační nejistota, váhavost a tendence k příliš vágním formulacím. Některé pasáže dobře zhodnocují celkový společenský stav, jiné ovšem pohled na toto období částečně deformují svým zjednodušujícím charakterem (zde bych upozornila například na tuto pasáž: „Básníci této „nové vlny“ se chtějí od dřívějšího oprostít, až zcela vymanit, ale to nejde bez ofenzivního postavení vůči dosavadní propagandě.“ Konflikt je zde až příliš vyostřen, přičemž je zapomináno, že takto ostré vyhranění nalezneme jen u menší části tehdejších literátů). Je zcela patrné, že autorčinou silnou stránkou je spíše rozbor poezie v čisté podobě, bez hodnocení mimoliterárního kontextu, což je patrné ze stěžejní části práce věnované přímo Holoborod'kově tvorbě. V momentě, kdy diplomantka vstupuje do básníkovy světa (kapitola „Život básníka. Vasyl Holoborod'ko“), získává mnohem větší jistotu – výstižně hodnotí Holoborod'kovu tvůrčí evoluci a na základě prostudovaných rozhovorů s básníkem sleduje autorovy důležité osobnostní rysy podstatné pro chápání jeho estetických priorit. Zároveň věnuje zcela opodstatněně zvýšenou pozornost velice specifickému Holoborod'kovu počínu, a tím je sbírka různorodých básní *Ukrajinstí ptáci v ukrajinské krajině*. Silvie Krejsková dokáže autora vhodně zařadit do určitých kategorií a z jiných – na první pohled se nabízejících – ho naopak vyvázat. Zcela opodstatněně odolává prvoplánovému a mimochodem v ukrajinské literární kritice oblíbenému regionálnímu principu strukturace současného literárního procesu, zprošťuje Holoborod'ka kategorie „donbaský básník“ a naopak jej identifikuje s kategorií úzce provázanou se samotnou podstatou poezie – s jazykem („Holoborod'ko sám sebe jako donbaského básníka nevnímá a říká o sobě, že žije v ukrajinském jazyce a žádné jiné zařazení tak není zapotřebí“). I následující kapitoly věnující se výlučně Holoborod'kově tvorbě poskytují promyšlený rozbor jeho poezie s využitím různých klíčů. Autorka demonstruje výborné znalosti nejen z literární teorie, ale i z jiných oblastí, které považuje pro studium básníkovy poezie za relevantní (psychoanalýza, teorie snu, teorie architektury), jako nejnositelnější pro své rozborů pak považuje dvě základní metody – topologickou a archetypální, které cíleně při studiu poezie aplikuje. V kapitole páté („Obecná charakteristika Holoborod'kovy tvorby“) diplomantka jednoznačně dokazuje, že má mimořádný cit pro poezii, dociluje zde bravurního skloubení teoretického uvažování o poezii s jejím iracionálním, řečnickým podvědomým přijetím. Jak v podkapitole „Lyrický dialog“, tak i v podkapitole „Holoborod'kův básnický styl“ se snaží

nastínit určité pojmové zázemí pro následující konkrétnější rozbor, zamýšlí se obecně nad pojmem lyrického básnictví, nad specifičností básnického jazyka a tyto úvahy pak vhodně aplikuje na svébytný Holoborodkův básnický projev. V kapitole šesté („Vývoj tvorby“) sleduje Holoborodkovu poezii z pohledu jejích proměn v čase – všímá si proměn jeho poetiky v jednotlivých sbírkách, zabývá se klíčovými motivy, vytvářením básnického obrazu, mírou „symboličnosti“ básní, proměnami básnického jazyka, výstavbou básní, mírou dialogičnosti, expresivity apod. V rámci této kapitoly na závěr vyčleňuje podkapitulu nazvanou „Holoborodkův chlapec uvnitř“, v níž zdůrazňuje jeden z nejcharakterističtějších znaků Holoborodkovy poezie (touha po blíženectví, hledání řešení konkrétního vztahu „já a svět“ jeho narušením, jinými slovy vytvářením svého vlastního světa). Za nejpřínosnější považuji diplomantčinu aplikaci topologické a archetypální metody, již provádí v kapitole sedmé („Topologie básnického světa Vasyla Holoborodka“), byť zde mám řadu dílčích připomínek, které se v první řadě týkají struktury této kapitoly a logiky výkladu. Přestože se v úvodní části („Topologická a archetypální analýza“) autorka snaží o obecné uvedení do problematiky prostoru ve světě reálném a prostoru ve struktuře literární, text působí spíše jako letmý náčrt, zběžná poznámka, která sice obsahuje klíčové informace, ale máte svým uspořádáním. Stejně tak v případě následujících podkapitol („Dům/Chaloupka“, „Místo“) bychom uvítali obecnější uvedení do problematiky tohoto konkrétního obrazu a jeho „umístění“, jinými slovy bylo by na místě logičtější uspořádání textu směřující od obecných úvah ke konkrétní Holoborodkově realizaci. Dané podkapitoly jsou sice na jednu stranu bravurní demonstrací promyšleného uvažování nad jednotlivými toposy, což autorka dokládá i množstvím prostudované literatury, ovšem na druhou stranu chaotičnost výkladu, přecházení od jednotlivostí k obecnějším závěrům a zpět značně znesnadňuje čtení. Pozitivnější dojem naopak vyvolávají podkapitoly následující („Hnízdo“, „Barvy“, „Nezjevná všudypřítomnost matky a otce“), které byť mohou svými názvy působit nesourodě, vytvářejí však kompaktnější text než části předchozí a v různosti svého zacílení dotvářejí plnost Holoborodkova poetického světa. Diplomantka uzavírá svůj rozbor jedním ze stěžejních motivů básnické tvorby – a tím je motiv ptáků („Ptáci“), které vnímá nejen jako tradiční symboly (pták jako symbol lidské duše, pták jako ztělesnění svobody apod.), ale snaží se zde výrazně číst i Holoborodkovy osobní metamorfózy tohoto motivu (pták jako posel, symbol komunikace na vertikální ose života). V případě této podkapitoly bych si představovala detailnější rozbor i vzhledem k tomu, že ptákům Holoborodko věnuje jednu ze svých nejpozoruhodnějších sbírek, na druhou stranu jsem si však vědoma toho, že text by se příliš rozrostl a přesáhl by požadavky na bakalářskou práci. Proto navrhuji zabývat se odděleně tímto problémem například v samostatné studii.

Závěrem je třeba konstatovat, že i přes zmíněné výtky a výhrady, občasné překlepy (např. v anglickém abstraktu – Ivynovyč; str. 13 – „Druhá stránka básníkovi osobnosti поет-птаха пohází...“) **práce zcela splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci a je tudíž možné doporučit ji k obhajobě.** Navrhuji ohodnotit práci stupněm „výborné“.

Tereza Chlaňová